

76

Voorzieningenrechter Rechtbank Breda
6 april 2011, nr. 232613/KG ZA 11-179, LJN
BQ0360
(mr. Leijten)
Noot mr. H.J. Delhaas

Exhibitieplicht. Rechtmatig belang. Verhaalsbelang.

[Rv art. 843a]

Bij de brand op het industrieterrein van Chemie-Pack in Moerdijk zijn schadelijke stoffen vrijgekomen die samen met het bluswater in het oppervlaktewater zijn gekomen, met (dreigende) verontreiniging als gevolg. Op grond van de Waterwet en het Waterbesluit is de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu op de dag van de brand overgegaan tot toepassing van spoedeisende bestuursdwang om verontreiniging, en verdere verspreiding van die verontreiniging, van het oppervlaktewater (verder) tegen te gaan. De kosten van die spoedeisende bestuursdwang wil de Staat der Nederlanden verhalen op Chemie-Pack. Om haar verhaalspositie te kunnen beoordelen heeft de Staat een exhibitie incident ex art. 843a Rv opgeworpen, waarin zij de polissen die Chemie-Pack (mogelijk) heeft afgesloten, heeft opgevraagd.

De voorzieningenrechter heeft de vordering toegevoegd, omdat de Staat een rechtmatig belang in de zin van art. 843a Rv heeft. Ten aanzien van het door de Staat aan haar vordering ten grondslag gelegde verhaalsbelang dient terughoudendheid te worden betracht, maar in het onderhavige geval zijn voldoende omstandigheden aanwezig die maken dat terughoudendheid hier niet aan de orde is.

Voorts is niet ondenkbaar dat de Staat een eigen recht zou kunnen ontlenen aan de polissen, hetgeen eveneens meebrengt dat de Staat een rechtmatig belang heeft bij inzage in de opgevraagde bescheiden.

De publiekrechtelijke rechtspersoon de Staat der Nederlanden te 's-Gravenhage,
eiseres,
advocaat: mr. E.H.P. Brans te Den Haag,
tegen
de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Chemie-Pack Nederland BV te Zevenbergen,
gedaagde,
de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid Holding Gerard Spiering BV te Zevenbergen,
gedaagde,
advocaat: mr. J.A. Jacobs te Breda.

Partijen zullen hierna de Staat, Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering genoemd worden.

*1. De procedure
(...; red.)*

2. Het geschil

2.1. De Staat vordert samengevat – bij vonnis, uitvoerbaar bij voorraad, gedaagden te bevelen om binnen vier dagen na betekening van het in deze te wijzen vonnis een afschrift aan de Staat ter beschikking te stellen van de brandpolis(sen), (milieu)aansprakelijkheidspolis(sen) en bedrijfs-schadeverzekering(en) met bijbehorend(e) polisblad en/of polisnummers, aanhangsels en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden die Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten onder vermelding van de naam of namen van de betrokken verzekeraar(s) en wel op straffe van verbeurte van een dwangsom van € 2.500,= voor iedere dag dat Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering in gebreke blijft aan het bevel te voldoen en met veroordeling van elk van de gedaagden in de (na)kosten van deze procedure

2.2. Chemie-Pack voert verweer.

2.3. Op de stellingen van partijen wordt hierna, voor zover van belang, nader ingegaan.

3. De beoordeling

Feiten

3.1. Op grond van de niet of onvoldoende weersproken stellingen en de producties wordt in dit kort geding uitgegaan van de navolgende feiten:

– Op woensdag 5 januari 2011 is er brand ontstaan op het buitenterrein van Chemie-Pack in Moerdijk. Die brand heeft zich ontwikkeld tot een zogenoemde “zeer grote brand”. Bij de brand zijn schadelijke stoffen vrijgekomen, waaronder zware metalen, PAK’s en organische oplosmiddelen als trimethylbenzeen. Deze stoffen zijn met het bluswater terechtgekomen in het oppervlaktewater van het Hollands Diep, de Noordelijke Insteekhaven en de Insteekhaven Roode Vaart nabij het industrieterrein Moerdijk. Dit heeft geleid tot verontreiniging van die oppervlaktewateren en de daarbij behorende waterbodems.

– Met ingang van 5 januari 2011 is de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu met toepassing van artikel 5:31, tweede lid van de Algemene wet Bestuursrecht (hierna: Awb) overgegaan tot het toepassen van spoedeisende bestuursdwang. De Staatssecretaris is hiertoe bevoegd op grond van de Waterwet (Wtw) en het Waterbesluit (Wtb). De bestuursdwang is deels preventief toegepast om zoveel mogelijk te voorkomen dat het verontreinigd bluswater in het oppervlaktewaterlichaam Hollands Diep terecht zou komen en zich verder zou verspreiden in het oppervlaktewaterlichaam Insteekhaven Roode Vaart. Daarnaast is de waterbodem van de Noordelijke Insteekhaven en de Insteekhaven Roode Vaart uitgebaggerd. Dit had tot doel de verontreiniging die als gevolg van het bluswater is ontstaan weg te nemen en te voorkomen dat de verontreiniging zich zou verspreiden.

– Bij brief van 18 januari 2011 met kenmerk ARW/2011.442 en bij brief van 21 januari 2011 met kenmerk ARW/2011.481 zijn twee bestuursdwangbesluiten verzonden. In het briefhoofd van deze brieven staat:

“De directie van Chemie-Pack Nederland en de directie van Holding Gerard Spiering B.V.

Postbus 29

4780 AA Moerdijk”

In beide brieven staat onder meer:

“De overtreding van de artikelen 6.2 en 6.8 van de Wtw kan aan uw bedrijf worden toegerekend, omdat de bluswerkzaamheden van de brandweer feitelijk moeten worden geacht in opdracht van uw bedrijf te zijn verricht. De brandbestrijding in een bedrijf door de brandweer moet in het algemeen worden geacht de gevolgen van die brand te beperken en de gevolgen daarvan kunnen aan het bedrijf worden toegerekend

(...).

Door het hiervoor bedoelde bluswater met verontreinigende stoffen in de Noordelijke insteekhaven en de Insteekhaven Roode Vaart te laten terecht komen heeft uw bedrijf derhalve gehandeld in strijd met de artikelen 6.2 en 6.8 van de Wtw.

(...)

De kosten van de bestuursdwang worden op uw bedrijf verhaald.”

– Bij beschikking van 14 maart 2011 met kenmerk BVV/2011.2319 is aan (de directie van) Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering bericht:

“Bij brieven van 18 januari 2011 (kenmerk: ARW/2011.442) en 21 januari 2011 (kenmerk: ARW/2011.481) heb ik u twee bestuursdwangbesluiten gestuurd.

(...)

In beide besluiten heb ik u aangezegd dat de kosten van bestuursdwang in hun geheel ten laste van uw bedrijf komen. Na afronding van de hiervoor genoemde werkzaamheden bedragen deze kosten totaal € 1.595.056,84. Een overzicht van kostenposten, een specificatie daarvan en een factuur zijn als bijlagen bij deze brief gevoegd.

Ik verzoek u dit bedrag binnen zes weken ná de verzenddatum van deze brief te betalen door dat bedrag te laten bijschrijven op rekeningnummer (...)

– Bij brieven van 17 februari 2011 en 7 maart 2011 heeft de Staat verzocht om toezending van kopieën van de verzekeringspolissen en – voorwaarden krachtens welke Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering zijn verzekerd voor de (milieu)schade die is veroorzaakt ten gevolge van de brand die op het terrein van Chemie-Pack heeft plaatsgevonden. De advocaat van gedaagden heeft de Staat bij brief van 9 maart 2011 bericht niet te willen overgaan tot verstrekking van de gevraagde gegevens.

Stellingen van partijen

3.2. De Staat legt aan haar vordering ten grondslag dat zij een rechtmatig belang heeft afschrijft te vorderen van de verzekeringspolis(sen) en -voorwaarden van Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering, een en ander zoals vereist in artikel 843a Rv.

De Staat stelt rechtmatig belang te hebben bij inzage in deze verzekeringspolis(sen) en -voorwaarden en het vernemen van de namen van de betrokken verzekeraar(s) omdat de Staat zonder inzage in deze stukken niet kan beoordelen of het zinnig is conservatoir derdenbeslag te leggen onder de

betrokken verzekeraar(s). Daarnaast stelt de Staat dat zij rechtmatig belang heeft bij inzage in deze stukken om te kunnen onderzoeken of aan haar in de polissen een eigen recht jegens de verzekeraars wordt verleend.

Volgens de Staat is de vordering tevens gericht op het verkrijgen van inzage in voldoende bepaalde bescheiden. De vordering ziet enkel en alleen op het verkrijgen van afschrift van een polis of van polissen die nader zijn omschreven.

De Staat voert aan dat de gevraagde polisbescheiden relevant zijn voor de rechtsbetrekking die tussen de Staat en gedaagden is ontstaan. De vordering van de Staat vloeit voort uit de bestuursdwangbesluiten van 18 en 21 januari 2011 en de beschikking van 14 maart 2011 inzake de verplichting tot betaling van een geldsom, aldus de Staat. Hieruit is volgens de Staat een rechtsbetrekking ontstaan tussen de Staat enerzijds en Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering anderzijds.

3.3. Gedaagden betwisten dat de Staat een verhaalsvordering op hen zou kunnen hebben: de aanschrijvingen zouden gericht zijn geweest tot de directies van gedaagden en niet tot gedaagden zelf.

Gedaagden betwisten dat het door de Staat gestelde belang om aan de hand van inzage in de verzekeringspolissen te kunnen beoordelen of het zinvol is conservatoir derdenbeslag te leggen onder de verzekeraar(s), een rechtmatig belang in de zin van artikel 843a Rv is.

Gedaagden betwisten eveneens dat is voldaan aan het vereiste van bepaaldheid van bescheiden uit artikel 843a Rv. Volgens gedaagden is de vordering niet gericht op het verkrijgen van bepaalde, concreet omschreven en gespecificeerde documenten, maar op het verkrijgen van alle polissen van verzekeringsovereenkomsten die Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering zouden kunnen hebben gesloten. Gedaagden stellen dat sprake is van een zogenaamde "fishing expedition". Dit klemt volgens gedaagden vooral als er geen, door Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering met "één of meerdere verzekeraars" gesloten overeenkomst bestaat met de specifieke benamingen als "brandpolis", "(milieu)aansprakelijkheidspolis" en/of "bedrijfschadeverzekering" en in het geval Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering geen "verzekeringnemer" van die polissen zijn.

Gedaagden betwisten voorts dat de Staat partij is in de zin van artikel 843a Rv bij de eventuele, door Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering met

derden gesloten verzekeringsovereenkomsten. Het enkele feit dat de Staat stelt in rechtsbetrekking tot Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering te staan, vanwege de behoefte van de staat aan kostenverhaal op grond van de beide bestuursdwangbesluiten van 18 en 21 januari 2011 en op die besluiten gebaseerde kostenbeschikking van 14 maart 2011, zou nog niet meebrengen dat zij "partij" is bij de eventuele tussen Chemie-Pack en/of Holding Gerard Spiering met derden (verzekeraars) gesloten verzekeringsovereenkomsten respectievelijk de bescheiden waarvan hij afgifte vraagt.

Naar mening van Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering is de behoorlijke rechtsbedeling en vooral een ordentelijke (schade)afwikkeling van de gevolgen van de brand niet gediend bij (cumulerende) conservatoire beslagen onder eventuele verzekeraars. Volgens gedaagden hebben zij gewichtige redenen om zich niet-gehouden te achten aan de vordering te voldoen.

Gedaagden stellen dat het spoedeisende belang bij de vordering ontbreekt, althans onvoldoende aanwezig is om in kort geding tot toewijzing van de ingestelde vordering te leiden.

Gedaagden verzetten zich voorts tegen toewijzing van de termijn (vier dagen na betekening), tegen toewijzing van de op te leggen dwangsom alsook tegen de gevorderde uitvoerbaarverklaring bij voorraad.

Beoordeling door de voorzieningenrechter

3.4. Gedaagden hebben ter zitting aangevoerd dat de aanzegging bestuursdwang niet was gericht tot hen, maar tot de personen die de directie voeren van hun bedrijven. Ook de kostenaanschrijving van 14 maart 2011 zou aan deze directies zijn geadresseerd en niet aan gedaagden. Kostenverhaal op gedaagden zou daarom niet mogelijk zijn, zodat belang bij de vorderingen zou ontbreken. De Staat heeft dit betwist en gesteld dat uit aanhef en inhoud van de aanzeggingen helder blijkt dat gedaagden werden aangeschreven.

3.5. Bij de beoordeling van de aanzeggingen komt het aan op de inhoud van de aanschrijvingen in hun geheel. In het briefhoofd richt de brief zich tot de directies van gedaagden. In de brieven zelf wordt echter expliciet gesteld dat de overtreding van de Wtw aan "uw bedrijf" kan worden toegerekend. In de samenhang is duidelijk dat gedaagden werden aangeschreven. Dit geldt dan ook voor de brief van 14 maart terzake kostenverhaal.

3.6. De Staat heeft in de dagvaarding gesteld dat haar rechtmatig belang bij de vorderingen, zoals vereist in art 843aRv, ligt in haar belang om conservatoir beslag te kunnen leggen onder de verzekeraars terzake de verschuldigde uitkeringen aan gedaagden. Gedaagden betwisten dat dit belang valt onder het vereiste rechtmatige belang in dit wetsartikel.

3.7. De Hoge Raad heeft in 1991 (HR 20 september 1991, NJ 1992, 552) beslist dat een schuldenaar in beginsel verplicht is een schuldeiser die een veroordeling tot betaling van een geldsom jegens hem verkreeg, inlichtingen te verschaffen omtrent zijn inkomens- en vermogenspositie en omtrent voor verhaal vatbare goederen.

Een veroordeling of een vergelijkbare executoriale titel ontbreekt echter in dit geval. Over de vraag of het verhaalsbelang in deze situatie valt onder het begrip “rechtmatig belang” uit art 843a Rv zijn wetenschap en rechtspraak verdeeld, en heeft de Hoge Raad nog niet beslist. (Vgl J.R. Sijmonsma, “Het Inzagerecht, art 843a van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering”, diss. 2010, pag. 124.)

Vaste en recent bevestigde rechtspraak van de Hoge Raad (HR 28 januari 2011, NJ 2011, 57) is dat een debiteur geen verplichting tot zekerheidsstelling heeft buiten de gevallen waarin de wet of een overeenkomst daartoe verplicht. Het algemeen erkennen van het verhaalsbelang als rechtmatig belang in art 843a Rv zou op gespannen voet staan met deze rechtspraak. De debiteur zou dan de benodigde informatie moeten geven die het voor de crediteur mogelijk maakt om tot zekerheid van de vordering conservatoir beslag te leggen. Die vorm van zekerheid is niet hetzelfde als een zekerheid in de vorm van bankgarantie of zakelijk zekerheidsrecht, maar benadert het wel. Het zou niet passen bij de genoemde vaste rechtspraak van de Hoge Raad om dit in algemene zin toe te staan. Er is dus reden om zeer terughoudend te zijn met het aannemen van het verhaalsbelang als rechtmatig belang in art 843a Rv. In het nu voorliggende geval is echter sprake van zeer bijzondere omstandigheden die naar algemene rechtsopvatting meebrengen dat afgifte van de gevraagde informatie en bescheiden behoort plaats te vinden. Deze omstandigheden zijn de volgende:

A. Het is aannemelijk dat de Staat beschikt over een deugdelijke vordering. Enig inhoudelijk bezwaar tegen de bestuursdwangtoepassing is niet geuit. De Staat stelt onweersproken dat slechts een pro-forma bezwaar tot heden is aangetekend. Van algemene bekendheid is dat er een veelheid van claims is of zal komen als gevolg van de brand. De hoogte van alle schadeclaims samen zal bijzonder hoog kunnen worden. Voorts is van algemene bekendheid dat de exploitatie van de onderneming van gedaagden als gevolg van de brand tot stilstand is gekomen. Gesteld noch gebleken is dat er nog inkomsten worden gegeneerd. Onbekend is of de verzekerde sommen toereikend kunnen zijn om alle claims, indien gehonoreerd, te voldoen. Mogelijk is het ontoereikend. In dat geval zullen de crediteuren naar de hen toekomende rangschikking moeten worden voldaan. Gedaagden ontkennen iedere aansprakelijkheid, dus alle claims. Zij wensen zelf de ordentelijke afwikkeling van de claims te regisseren. Maar crediteuren hebben er in deze situatie in afwachting van eventuele verzekeringsuitkeringen een uitzonderlijk belang bij dat hun verhaalsrechten worden veilig gesteld door conservatoir derdenbeslag onder de verzekeraars en dat zij niet afhankelijk zijn van de regievoering van hun debiteur of diens verzekeraars.

B. De Staat vertegenwoordigt een algemeen belang bij het toepassen van de bestuursdwang en bij het verhalen van de kosten daarvan. Waar de noodzaak bestaat dat de overheid in een noodsituatie onmiddellijk ingrijpt om voor de burgers gevaren voor de gezondheid en milieu weg te nemen die verbonden zijn aan risicovolle economische activiteiten, past het om een verplichting van de betrokken ondernemer aan te nemen om openheid te geven over de manier waarop die kostenrisico's zijn gedekt door verzekeringen.

3.8. Als tweede grondslag stelt de Staat bij pleidooi dat haar rechtmatig belang hierin bestaat dat zij kan onderzoeken of aan haar in de polissen een eigen recht jegens de verzekeraars wordt verleend. Dit zou niet ongebruikelijk zijn.

Anders dan gedaagden aanvoeren, is ook dit een rechtmatig belang in dit geval. Daarbij is niet doorslaggevend of sprake is van een gebruikelijk verschijnsel. Voldoende is dat goed denkbaar is dat ondernemers een eigen recht verschaffen aan de overheid op verzekeringsuitkeringen terzake kosten van bestuursdwang bij milieucalamiteiten

zoals deze. Ondernemers kunnen dit zeer wel ervaren als voldoening aan een plicht tot “maatschappelijk ondernemen”.

3.9. Anders dan gedaagden hebben bepleit, is geen sprake van een “fishing expedition”. Het gevorderde is duidelijk. Het gaat expliciet om verzekeringen die gedaagden als verzekeringnemer hebben afgesloten. Gedaagden wijzen er terecht op dat het mogelijk is dat anderen dan gedaagden, maar ten behoeve van gedaagden, verzekeringen hebben gesloten voor de risico’s van brand, bedrijfsschade en milieuaansprakelijkheid. Daar zien de vorderingen naar voldoende duidelijke bedoeling van de Staat óók op. Ook deze polissen moeten worden overgelegd.

3.10. Kennelijk is toegang tot de gevraagde informatie in dit geval niet in de vergunningen geregeld en is er geen andere bestuursrechtelijke weg voor de Staat aanwezig. Partijen hebben hierover namelijk niets gesteld. Dan is de burgerlijke rechter bevoegd om art 843a Rv toe te passen.

3.11. De belangen van de Staat zijn voldoende spoedeisend om een voorziening in kort geding te rechtvaardigen.

3.12. Een termijn van tien dagen voor de voldoening aan de veroordeling komt conform de stellingname van gedaagden redelijk voor. Gedaagden stellen dat zij ingeval van veroordeling vrijwillig daaraan zullen voldoen en dat een dwangsom onnodig is. De gevorderde, lage, dwangsom is echter daarbij passend. De dwangsom zal worden gemaximeerd tot € 100.000,= voor ieder van gedaagden.

3.13. Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering zullen als de in het ongelijk gestelde partij in de proceskosten worden veroordeeld. De kosten aan de zijde van de Staat worden begroot op:

– dagvaarding € 90,81

– vast recht € 568,=

– overige kosten € 0,=

– salaris advocaat € 816,=

Totaal € 1.474,81

3.14. De nakosten, waarvan eiseres betaling vordert, zullen op de in het dictum weergegeven wijze worden begroot. De gevorderde wettelijke rente over de nakosten zal – vanwege het verschil in het moment van intreden van verzuim ten aanzien van de in het dictum vermelde onderdelen van de nakosten – als volgt worden toegewezen.

4. De beslissing

De voorzieningenrechter

4.1. beveelt Chemie-Pack binnen tien dagen na betekening van dit vonnis:

– een afschrift van de brandpolis of brandpolissen, met bijbehorend polisblad, polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden terzake van de verzekeringsovereenkomst of verzekeringsovereenkomsten die Chemie-Pack bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

– een afschrift van de (milieu)aansprakelijkheidspolis of (milieu)aansprakelijkheidspolissen met bijbehorend polisblad, polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden terzake van de verzekeringsovereenkomst of verzekeringsovereenkomsten die Chemie-Pack bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

– een afschrift van de bedrijfsschadeverzekering(en) met polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden die Chemie-Pack bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

4.2. veroordeelt Chemie-Pack om aan de Staat een dwangsom te betalen van € 2.500,= voor iedere dag dat zij niet aan de in 4.1. uitgesproken hoofdveroordeling voldoet, tot een maximum van € 100.000,= is bereikt,

4.3. beveelt Holding Gerard Spiering binnen tien dagen na betekening van dit vonnis:

– een afschrift van de brandpolis of brandpolissen, met bijbehorend polisblad, polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden terzake van de verzekeringsovereenkomst of verzekeringsovereenkomsten die Holding Gerard Spiering bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

– een afschrift van de (milieu)aansprakelijkheidspolis of (milieu)aansprakelijkheidspolissen met bijbehorend polisblad, polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden terzake van de verzekeringsovereenkomst of verzekeringsovereenkomsten die Holding Gerard Spiering bij één of meerdere

verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

– een afschrift van de bedrijfsschadeverzekering(en) met polisnummer(s), polisaanhangsel(s) en bijbehorende algemene en bijzondere polisvoorwaarden die Holding Gerard Spiering bij één of meerdere verzekeraars heeft afgesloten, onder vermelding van de naam of de namen van de betrokken verzekeraar(s), aan de Staat ter beschikking te stellen;

4.4. veroordeelt Holding Gerard Spiering om aan de Staat een dwangsom te betalen van € 2.500,= voor iedere dag dat zij niet aan de in 4.3. uitgesproken hoofdveroordeling voldoet, tot een maximum van € 100.000,= is bereikt,

4.5. veroordeelt Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering in de proceskosten, aan de zijde van de Staat tot op heden begroot op € 1.474,81, te vermeerderen met de wettelijke rente over dit bedrag vanaf de veertiende dag na betekening van dit vonnis tot de dag van volledige betaling,

4.6. veroordeelt Chemie-Pack en Holding Gerard Spiering in de na dit vonnis ontstane kosten, begroot op:

– € 131,= aan salaris advocaat, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf veertien dagen na betekening van dit vonnis tot de dag van volledige betaling,

– te vermeerderen, onder de voorwaarde dat betekening van de uitspraak heeft plaatsgevonden en de veroordeelde niet binnen 14 dagen na aanschrijving aan het vonnis heeft voldaan, met een bedrag van € 68,= aan salaris advocaat en de exploitkosten van betekening van de uitspraak, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de vijftiende dag na voormelde aanschrijving tot de dag van volledige betaling,

4.7. verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad.

NOOT

De brand op het terrein van Chemie-Pack in Moerdijk heeft gedurende korte tijd veel media-aandacht gehad. Op dat front is het rustig geworden; nu volgen (naar alle waarschijnlijkheid) de juridische procedures. Dit kort geding was één van de eerste.

De feitelijke achtergrond van deze procedure is als volgt. Bij een grote brand op 5 januari 2011 op het terrein van Chemie-Pack zijn schadelijke

stoffen vrijgekomen die samen met het bluswater in het oppervlaktewater waren gekomen of dreigden te komen met (mogelijke) verontreiniging als gevolg. Op grond van de Waterwet en het Waterbesluit is de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu op de dag van de brand overgegaan tot toepassing van spoedeisende bestuursdwang om verontreiniging, en verdere verspreiding van die verontreiniging, van het oppervlaktewater (verder) tegen te gaan. De kosten van die spoedeisende bestuursdwang, zo'n € 1,5 miljoen, wil de Staat op Chemie-Pack verhalen. Dit kort geding vormt het startpunt: de Staat wenst nadere informatie te ontvangen over de verzekeringsportefeuille van Chemie-Pack. Zij vordert op grond van art. 843a Rv afgifte van brandpolis(sen), (milieu)aansprakelijkheidspolis(sen) en polis(sen) van bedrijfsschadeverzekering(en).

De voorzieningenrechter heeft de vordering van de Staat toegewezen. In het vonnis wordt met name stilgestaan bij de vraag of de Staat een rechtmatig belang in de zin van art. 843a Rv heeft. De voorzieningenrechter stelt voorop dat terughoudendheid op zijn plaats is bij het aannemen van een verhaalsbelang als rechtmatig belang. Vervolgens oordeelt de voorzieningenrechter dat bijzondere omstandigheden aanwezig zijn die maken dat de verzochte bescheiden dienen te worden overgelegd. Deze bijzondere omstandigheden zijn: i. het is aannemelijk dat de Staat beschikt over een deugdelijke vordering, ii. er zullen veel claims volgen, iii. Chemie-Pack genereert geen inkomsten meer, iv. het is onduidelijk of de verzekerde sommen toereikend zullen zijn, v. de crediteuren zouden niet afhankelijk moeten zijn van de regievoering van Chemie-Pack of haar verzekeraar(s) ten aanzien van de uitkering van bedragen. Voorts heeft de voorzieningenrechter het algemeen belang laten meewegen (zie r.o. 3.7 onder B): "Waar de noodzaak bestaat dat de overheid in een nood situatie onmiddellijk ingrijpt om voor de burgers gevaren voor de gezondheid en milieu weg te nemen die verbonden zijn aan risicovolle economische activiteiten, past het om een verplichting van de betrokken ondernemer aan te nemen om openheid te geven over de manier waarop die kostenrisico's zijn gedekt door verzekeringen."

Daarnaast wordt het rechtmatig belang onderbouwd door de stelling dat het niet ongebruikelijk zou zijn dat in de polissen een eigen recht aan de Staat jegens de verzekeraars wordt verleend. Tot zover het vonnis in kort geding.

Voor de vraag of een vordering op grond van art. 843a Rv toewijsbaar is, stelt de wet de volgende eisen: 1. de eiser of verzoeker dient een rechtmatig belang te hebben, de vordering dient 2. bepaalde bescheiden te betreffen die 3. de wederpartij te zijner beschikking of onder zijn berusting heeft, en 4. een rechtsbetrekking aan te gaan waarin de eiser of verzoeker of zijn rechtsvoorganger partij is. Voor uitvoerige bespiegelingen over deze criteria wordt onder andere verwezen naar het proefschrift van J. Ekelmans, *De exhibitieplicht*, Kluwer: 2010 en naar de volgende uitspraken en de daarbij verschenen annotaties: Rechtbank 's-Hertogenbosch 16 april 2008, «JA» 2008/68, m.nt. Ekelmans, Rechtbank Utrecht 12 september 2009, «JOR» 2007/265, m.nt. Van der Korst en Rechtbank Utrecht 18 maart 2009, «JBPr» 2009/52, m.nt. Ekelmans. Deze annotatie wordt toegespitst op één criterium, het rechtmatig belang dat in deze procedure in twee deelonderwerpen is gesplitst: het verhaalsbelang en het eigen recht van de Staat op grond van de polis(sen) van Chemie-Pack. Eerst aandacht voor het verhaalsbelang. Wanneer is sprake van een rechtmatig belang? In de memorie van toelichting is geen invulling gegeven aan deze term. Wel heeft de wetgever, zo blijkt uit de parlementaire geschiedenis, gepoogd door gebruik van de termen "rechtmatig belang" en "bepaalde bescheiden" fishing expeditions tegen te gaan. Hiermee heeft de wetgever vooral een grens geschetst. In rechtspraak en literatuur wordt deze term op de volgende wijze ingevuld.

De Rechtbank Utrecht (zie vindplaatsen hiervoor) heeft geoordeeld dat een rechtmatig belang aanwezig moet worden geacht indien de gevraagde bescheiden relevant zijn voor de verzoevende partij voor het bepalen van haar rechtspositie. Als het verzoek in een procedure wordt gedaan, is ondermeer aan deze eis voldaan indien de bescheiden van belang zijn voor het onderbouwen van een niet op voorhand kansloze vordering of kansloos verweer.

Linssen stelt in zijn annotatie bij Hoge Raad 6 oktober 2010, «JBPr» 2007/6, dat dient te worden nagegaan of met het oog op de feitenvaststelling

de gevraagde bescheiden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid noodzakelijk zijn voor het bewerkstelligen of in stand houden van het materiële recht dat de eisende partij geldend wil maken, derhalve voor de uitkomst van een procedure. Vgl. ook Wesseling-van Gent, 'To fish or not to fish, that's the question', in: *Het verzamelen van feiten en bewijs: begrenzing versus verruiming, een kruisbestuiving tussen civiel procesrecht en ondernemingsprocesrecht*, Procesrechtelijke reeks NVvP, nr. 15 (2006), p. 105. Zie ook het proefschrift van Sijmonsma, *Het inzage-recht, art. 843a van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*, 2010, waarin in hoofdstuk 7 zeer gedetailleerd wordt ingegaan op het begrip "rechtmatig belang".

De vraag is of het verhaalsbelang past in de hiervoor gegeven invulling van het begrip "rechtmatig belang". Vanuit de door de Rechtbank Utrecht beschreven "rechtspositie"; in combinatie met de door Linssen gegeven beschrijving, te weten het geldend maken van een materieel recht, lijkt het niet voor de hand te liggen dat verhaalsbelang een rechtmatig belang is; het heeft immers weinig van doen met de feitenvaststelling of het bewerkstelligen of in stand houden van een materieel recht.

De Hoge Raad heeft zich nog niet uitgelaten over de vraag of een verhaalsbelang een rechtmatig belang in de zin van art. 843a Rv is. In de lagere rechtspraak is een aantal voorbeelden te vinden waarin het verhaalsbelang een rol speelde; een aantal van deze uitspraken wordt ook door Sijmonsma beschreven in zijn proefschrift (vindplaats zie hiervoor).

De voorzieningenrechter van de Rechtbank Dordrecht oordeelde op 5 januari 2006 dat niet op voorhand wordt uitgesloten dat art. 843a Rv mede strekt tot verkrijging van informatie om verhaalsmogelijkheden veilig te stellen (LJN AU9320). Een nadere onderbouwing van dat oordeel wordt niet gegeven. De voorzieningenrechter van de Rechtbank Utrecht kwam op 23 maart 2011 tot een vergelijkbaar oordeel (LJN BP8615). Eiseres in dat kort geding had een geldsom betaald aan X op grond van een veroordelend vonnis in eerste aanleg. In hoger beroep had het hof dat vonnis echter vernietigd, zodat eiseres in kort geding de geldsom onverschuldigd had betaald. X had inmiddels een ingrijpende reorganisatie ondergaan waarbij een aantal andere partijen waren betrokken. Eiseres had,

vermoedelijk als gevolg van die reorganisatie, het nakijken: executiemaatregelen leidden tot niets, X bood geen enkel verhaal. Eiseres begon een kort geding waarin zij onder meer op grond van art. 843a Rv afgifte van de aan de reorganisatie ten grondslag liggende overeenkomst vorderde. De voorzieningenrechter oordeelde dat het verkrijgen van informatie omtrent de verhaalsmogelijkheden een rechtmatig belang oplevert.

De voorzieningenrechter van de Rechtbank Zwolle oordeelde dat art. 843a Rv niet is geschreven om een verhaalsonderzoek te doen (11 mei 2007, LJN BA5021). Een verdere onderbouwing van dit oordeel ontbreekt.

In een procedure bij de Rechtbank Arnhem vorderde Ballast Nedam dat gedaagden werden veroordeeld om inlichtingen te verschaffen omtrent hun inkomen- en vermogenspositie en voor verhaal vatbare goederen (26 maart 2008, LJN BC8823). Ballast Nedam zocht voor haar art. 843a Rv-vordering steun bij een aantal andere bepalingen uit het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, zoals art. 475g Rv. De rechtbank oordeelde echter dat hierin geen steun voor toepassing van art. 843a Rv kon worden gevonden. Bovendien is art. 475g Rv in de titel over executoriaal beslag opgenomen en is geen vergelijkbare bepaling opgenomen in de titel over conservatoir beslag; Ballast Nedam had (nog) geen titel voor haar vordering. De art. 843a Rv-vordering van Ballast Nedam werd afgewezen.

De hiervoor besproken lagere rechtspraak levert geen eenduidig beeld op.

Het oordeel van de Rechtbank Arnhem waarbij de bepalingen uit de beslagtitel werden betrokken, geeft vanuit het stelsel van het wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering nog een aardige gedachte: in geval van conservatoir beslag is een schuldenaar niet gehouden informatie te verstrekken over inkomens- en vermogenspositie, een dergelijke verplichting bestaat pas in geval van executoriaal beslag, derhalve als er al een titel is. Waarom zou met behulp van art. 843a Rv die regeling kunnen worden omzeild? De voorzieningenrechter in de Chemie-Pack zaak haalt in r.o. 3.7 een arrest van de Hoge Raad uit 1991 aan waarin overeenkomstig art. 475g Rv werd geoordeeld. Desalniettemin oordeelde de voorzieningenrechter dat op grond van bijzondere omstandigheden toch de gevraagde polissen

dienden te worden verstrekt. Naar alle waarschijnlijkheid bevat dit vonnis in de Chemie-Pack zaak geen algemene regel dat een verhaalsbelang een rechtmatig belang is in de zin van art. 843a Rv; slechts in bijzondere gevallen kan dit anders zijn. De onderhavige zaak is daar een voorbeeld van, maar ook het hiervoor aangehaalde vonnis van de Rechtbank Utrecht van 23 maart 2011 laat een bijzondere situatie zien waarin de billijkheid een belangrijke rol speelde. De voorzieningenrechter heeft in deze Chemie-Pack zaak een pragmatisch vonnis gewezen dat gelet op het algemeen en maatschappelijk belang is te begrijpen. Vermoedelijk kan hieraan geen algemene regel worden ontleend. Aangenomen mag immers worden dat een doorsnee crediteur voldoet aan de hiervoor onder i. t/m v. genoemde omstandigheden (zie r.o. 3.7 onder A), maar dat een zelfde vordering op grond van art. 843a Rv van deze doorsnee crediteur zal worden afgewezen bij gebreke van gronden van algemeen belang die de Staat hier had aangevoerd (zie de hiervoor geciteerde overweging, r.o. 3.7 onder B).

De tweede grondslag die de Staat had aangevoerd voor het rechtmatig belang hield in dat zij wenst te onderzoeken of aan haar in de polissen een eigen recht jegens de verzekeraars wordt verleend. Dit zou – aldus de voorzieningenrechter – niet ongebruikelijk zijn. Hieruit lijkt te kunnen worden afgeleid dat Chemie-Pack deze stellingen niet, althans niet afdoende, heeft betwist. De voorzieningenrechter heeft aan zijn oordeel nog toegevoegd dat toegang tot de gevraagde informatie in dit geval kennelijk niet in de vergunningen is geregeld en er geen andere bestuursrechtelijke weg voor de Staat aanwezig is om deze informatie te verkrijgen. Partijen hebben hierover namelijk niets gesteld. Dit betekent, aldus de voorzieningenrechter, dat art. 843a Rv kan worden toegepast.

De serieuze mogelijkheid van een eigen recht lijkt afdoende voor het aannemen van een rechtmatig belang, aangezien dit immers de rechtspositie van de Staat aanzienlijk verandert. In plaats van het aanspreken van Chemie-Pack zou de Staat zich in een dergelijk geval rechtstreeks kunnen richten tot één of meerdere van de verzekeraars van Chemie-Pack. Het is goed te begrijpen dat het relevant is voor de Staat om te achterhalen of haar wederpartij wellicht een andere partij is dan Chemie-Pack. Ook op dit

punt kan echter worden gediscussieerd over de vraag of dit een rechtmatig belang oplevert; zie hetgeen hiervoor is geschreven over de door de Rechtbank Utrecht beschreven "rechtspositie", in combinatie met het door Linssen beschreven geldend maken van een materieel recht.

H.J. Delhaas

advocaat bij WIJ advocaten te Amsterdam

77

Rechtbank Haarlem

16 februari 2011, nr. 171313/HA ZA 10-953, LJN

BP6178

(mr. Röell)

Beroepsaansprakelijkheid advocaat. Tijdig procedures aanhangig maken.

[BW art. 6:98, 7:401]

Een advocaat verzuimt tijdig procedures aanhangig te maken voor X tegen zijn werkgever. Volgens de rechtbank staat het toerekenbaar tekortschieten van de advocaat vast en behoeft slechts de vraag te worden beantwoord hoe de financiële situatie van X bij een wel zorgvuldige advisering zou zijn geweest. De rechtbank is van oordeel dat aan het bewijs van een succesvolle afloop van die procedures geen al te strenge eisen mogen worden gesteld, nu het immers de advocaat is geweest die X de mogelijkheid heeft ontnomen om zekerheid te verschaffen over de afloop van de procedures indien deze door een redelijk handelend en redelijk bekwaam advocaat waren gevoerd (vergelijk in ander verband: NJ 1998, 624). Feitelijk gaat het om de kansen die X zou hebben gehad in een tijdig ingestelde kennelijk onredelijk ontslag procedure op basis van art. 7:681 lid 1 BW. De rechtbank schat de proceskansen van X in een dergelijke procedure niet ongunstig in. De rechtbank veroordeelt de advocaat tot onder meer betaling van de ontslagvergoeding die aan X zou zijn toegekend.

[A] te [plaats], [gemeente],
eiser,
advocaat: mr. A.M. Stam te Zaandam,
tegen

[B] te [plaats], [gemeente],
gedaagde,
advocaat: mr. L. Koning te Haarlem.

1. *De procedure*
(...; red.)

2. *De feiten*

2.1. [A] is op 26 mei 1997 in dienst getreden bij de Algemene Dienst van CSU. Per 1 april 1999 heeft Asito Aviation Aircraft B.V. (hierna: Asito) de schoonmaakwerkzaamheden van de KLM-vloot overgenomen. [A] is toen in dienst gekomen van Asito als voorman/controleur, met behoud van zijn bij CSU verworven rechten. In oktober 2003 verkreeg [A] in het kader van een reorganisatie de functie van bijrijder. In die functie laadde hij kussen en dekens in de vliegtuigen en maakte hij de vliegtuigen tevens schoon. Op 19 december 2005 is [A] arbeidsongeschikt verklaard. Hij is vervolgens tot aan zijn nader te bespreken ontslag arbeidsongeschikt gebleven. Bij brief van 27 november 2006 schreef de bedrijfsarts daarover het volgende:

Ik acht betrokkene volledig arbeidsongeschikt. Klachten zijn zowel van fysieke als van psychische aard. Zijn psychische klachten zijn gedeeltelijk gerelateerd aan arbeidsgebonden factoren. [...] Medisch gezien is betrokkene niet geschikt voor eigen werkzaamheden.

2.2. [A] heeft zich vervolgens tot [B] gewend met het verzoek hem bij te staan in het geschil tegen zijn werkgever Asito.

2.3. Per 1 december 2006 heeft KLM Catering Services Schiphol B.V. (hierna: KCS) de schoonmaakactiviteiten van de KLM-vloot van Asito overgenomen. Aan alle betrokken werknemers van Asito is een arbeidsovereenkomst aangeboden om per 1 december 2006 bij KCS in dienst te treden. KCS heeft [A] met ingang van 1 december 2006 vervangend werk aangeboden, in de functie van belader. Het salaris bij KCS zou fors lager liggen (een achteruitgang van € 2.121,82 bruto naar € 1.625,70 bruto) en de rechten wegens opgebouwde arbeidsjaren zouden niet overgaan op KCS. Wel gold er een (in deze procedure niet nader omschreven) sociaal plan. [A] heeft deze functie geweigerd.